

Kohtuasi C-173/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

20. märts 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Juzgado de lo Mercantil n.º 1 de Palma de Mallorca (Palma de Mallorca kaubanduskohus nr 1, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

10. märts 2023

Hageja:

Eventmedia Soluciones, S. L.

Kostja:

Air Europa Líneas Aéreas, S. A. U.

[...]

[...] [Teave eelotsusetaotluse esitanud kohtu, poolte, nende esindajate ja vastavate aadresside kohta]

KOHTUMÄÄRUS

PALMA DE MALLORCA, 10. märts 2022.

[...]

FAKTILISED ASJAOLUD

1. Äriühing EVENTMEDIA SOLUCIONES, S. L. esitas lihtsustatud menetluses hagi äriühingu AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U. vastu, millele vastati õigeaegselt ja nõuetekohaselt.

[...] [Riigisisised menetlusküsimused]

2. 15. novembri 2022. aasta otsusega [...] võimaldati ärakuulamine menetluspooltele ja prokuratuurile, et nad saaksid esitada oma seisukoha selles,

kas esile kerkinud liidu õiguse tõlgendamiskahtlustega seoses on asjakohane esitada Euroopa Kohtule tõlgendamise kohta eelotsusetaotlus ja vajaduse korral selle taotluse ulatuse kohta.

3. Juhul, kui esitatud küsimustele antud vastust arvestades on asjakohane omal algatusel kontrollida ebaõiglasi lepingutingimusi, teavitatakse sellest menetluspooli, et nad saaksid seda küsimust arutada, nagu on sätestatud Euroopa Kohtu praktikas.

ÕIGUSLIKUD PÕHJENDUSED

I. Põhikohtuasja ese ja asjassepuutuvad faktilised asjaolud.

1. Hageja esitas hagi äriühingu AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U. vastu. Hageja nõuab 766 euro ulatuses kahju hüvitamist, mis tekkis õhuveol pagasi hilinemise tõttu, algatades menetluse, mis on nähtud ette Montréalis 28. mail 1999. aastal sõlmitud rahvusvahelise õhuveo nõuete ühtlustamise konventsiooni artiklis 19 (edaspidi „Montréali konventsioon“).

2. Hageja esitab hagi nõude omandajana. Hagile on lisatud nõude loovutamise leping, mis on sõlmitud reisijaga, keda mõjutas pagasi hilinemine lennul UX63 Madridist Cancúni (Mehhiko).

3. Kostjaks olev lennuettevõtja vastas hagiavaldusele ja ei nõustu nõudega. Kostja ei eita hilinemist pagasi kättehoimetamisel, kuid vaidlustab selle kestuse ja seetõttu asjaolu, mis tooks kaasa vastutuse pagasi hilinemise eest vastavalt Montréali konventsiooni artiklile 19.

Kostja seab kahtluse alla hageja hagi esitamise õiguse, sest ei ole toimunud õiguslikult kehtivat nõude loovutamist, kuna rikutud on reisija õiguste loovutamise keeldu, mis on sätestatud veolepingu tüüptingimuste punktis 15.1.

4. Pooltega toimunud kohtuistungil [...] väljendas kohus tõlgendamiskahtlusi, mis tal tekkisid Euroopa Liidu õiguse kohaldamise asjakohasuse osas. Nimelt omal algatusel teostatava kontrolli ulatuse kohta ebaõiglaste tingimuste korral vastavalt direktiivile 93/13/EMÜ (ebaõiglaste tingimuste kohta) ja Euroopa Kohtu kooskõlalisele praktikale sellisel juhul nagu käesolev asi, kus nõude omandaja, kes menetluses hagi esitas, ei ole tarbija.

5. Lennuettevõtja AIR EUROPA pooldas osaliselt eelotsuse küsimuse esitamist.

Lennuettevõtja leidis, et kohtutevaheline arutelu Montréali konventsiooniga reisijale antavate õiguste lepingulise laadi kohta on asjakohatu. Lennuettevõtja väitis, et Euroopa Kohus on selle küsimuse juba lahendanud oma 17. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses (kohtuasi C-429/14). Seetõttu ei esine tõlgendamiskahtlusi, mis õigustaksid eelotsuse küsimuse esitamist.

Kohus leiab lennuettevõtja väiteid silmas pidades, et Euroopa Kohtult ei ole selles küsimuses eelotsuse taotlemine asjakohane.

Huvi kindlaks teha, kas vedaja vastutus vastavalt Montréali konventsiooni artiklis 19 ettenähtud korrale pagasi hilineamise puhul on lepingulist laadi või mitte, on tingitud asjaolust, et veolepingu tüüptingimuste punktis 15.1 keelatakse reisija veolepingu järgsete õiguste loovutamine.

Käesoleval kohtul on siiski kahtlusi määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 7 lõikes 1 kehtestatud hüvitise õiguse osas. Nimetatud hüvitis on seotud mittesüülise vastutusega, mis tuleneb ainult „raskuste“ ja „ebamugavuste“ põhjustamisest lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilineamise korral. Nimetatud hüvitis ei piira õigust mis tahes muudele lisahüvitistele (määruse (EÜ) nr 261/2004 artikkel 12). Tegemist on lennuettevõtja mittesüülise vastutusega, mis ei sõltu veolepingu enda rikkumisest, hoolimata sellest, et lennuettevõtja ei ole kohustatud maksma hüvitist „kui ta suudab tõestada“, et tühistamise, lennureisist mahajätmise või pikaajalise hilineamise „põhjustasid erakorralised asjaolud, mida ei oleks suudetud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik vajalikud meetmed“ (määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõige 3).

Kuigi Montréali konventsiooni artiklites 39 ja 40 on nähtud ette, et konventsiooni kohaldatakse ka tegelikule vedajale, on artiklis 19 pagasi hilineamise korral ette nähtud vastutuse puhul kahtlemata tegu lepingulist laadi kahjunõudega, mis tuleneb veolepingu rikkumisest. See võimaldab reisijal vastavalt artikli 17 lõikele 3 „kasutada vedaja suhtes õigusi, mis on talle ette nähtud veolepingus“, kuigi vastavalt artikli 29 esimesele lõigule võib seda teha ainult vastavalt Montréali konventsioonis kehtestatud tingimustele ja vastutuse piirmääradele.

Kuigi Montréali konventsiooni artiklis 29 täpsustatakse nõude aluse reguleerimisel vastavalt konventsioonile, et selles ei käsitleta küsimust „kes on isikud, kellel on õigus hagi esitada, ja millised on nende õigused“, leiab kohus, et erinevalt määruse (EÜ) nr 261/2004 artiklis 7 ette nähtud õigusest hüvitisele, on Montréali konventsiooni artiklis 19 pagasi hilineamise korral ette nähtud nõude alus veolepingu rikkumine. Kahjunõude loovutamist mõjutab seetõttu loovutamise keeld, mis on sätestatud veolepingu tüüptingimuste punktis 15.1.

Arvestades, et reisija kui tarbija puhul võiks faktiliste ja õiguslike asjaolude põhjal pidada tingimust ebaõiglaseks, piirdatakse eespool toodu tõttu liidu õiguse tõlgendamise küsimustes aspektidega, mis on seotud ebaõiglase tingimuste omal algatusel kontrollimise ulatusega.

Kostjaks olev lennuettevõtja AIR EUROPA väidab selle küsimusega seoses, viidates õigusnormidele ning Euroopa Kohtu ja Hispaania kohtupraktikale, et ebaõiglase tingimuste omal algatusel kontrollimine tarbijate ja kasutajate kaitsmiseks ei ole põhjendatud. Kostja leidis kokkuvõtlikult, et omal algatusel kontrollimiseks peab tarbija menetluses osalema. Käesoleval juhul esitab hagi

nõudeõiguse omandaja, kes ei muutu nõude loovutamisel reisijaks kui tarbijaks. Kostja rõhutab, et tegemist ei ole mitte lepingu üleandmisega, vaid nõude loovutamise, mis oleks rikkunud loovutamise keeldu, mis on sätestatud veolepingu tüüptingimuste punktis 15.1.

6. Prokuratuur esitas oma seisukoha.

Prokuratuur leidis, et eelotsuse küsimuse esitamine ei ole asjakohane, sest seda tingimust saab faktiliste ja õiguslike asjaolude põhjal pidada ebaõiglaseks ning seetõttu peaks kohus vastavalt Euroopa Kohtu praktikale omal algatusel kontrollima tingimust, millega keelatakse reisija õiguste üleandmine, ning tasandama tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahelist ebavõrdsust.

Nimetatud seisukoht on vastuolus seisukohaga, mis esitati samas kohtus toimivas kohtuasjas lihtsustatud menetluse nr 564/22 kohta ja mille tõttu esitati Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus (kohtuasi C-11/23), mille puhul käivad hetkel menetlusse võtmise toimingud.

Nimetatud kohtuasjas leidis prokuratuur, et eelotsuse küsimuse esitamine ei ole asjakohane, kuna leidis, et tingimuse omal algatusel kontrolli ei saa teha, kui menetluses ei osale tarbija, kes oma nõude loovutas. Prokuratuur on seisukohal, et õiguse saaja ei ole lennuveo nõuetele spetsialiseerunud äriühinguna tarbija ega kasutaja. Oma seisukoha põhjendamiseks viitas ta Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) esimese koja 30. mai 2018. aasta määrusele (hagi 47/18), milles leiti, et nõude loovutamisel ei muutu nõude saaja koos nõude saamisega tarbijaks ning seetõttu ei ole õiguse saaja seaduse kohaselt tarbija vastavalt kuninga 16. novembri 2007. aasta seadusandliku dekree, millega kiidetakse heaks tarbijate ja kasutajate kaitse üldseaduse konsolideeritud versioon (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de Consumidores y Usuarios), artikli 3 lõikele 1.

2. Asjakohased õigusnormid

1. Tagamaks tarbijate ja kasutajate kaitset, mis on nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglase tingimuste kohta eesmärk, ning tõlgendades ühetaoliselt nimetatud direktiivi artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1, leiab Euroopa Kohus, et tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahel esinevat ebavõrdsust saab tasakaalustada ainult positiivse sekkumisega (9. novembri 2010. aasta kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punkt 48 ja 17. mai 2018. aasta kohtuotsus Karel de Grote — Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punkt 28). Ning kohe kui liikmesriigi kohtule on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, peab liikmesriigi kohus omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane (20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 87).

Euroopa Kohus on aja jooksul kujundanud oma praktikat, mis näitab liikmesriigi kohtule, millal ja millistel tingimustel tuleb kontroll läbi viia.

- Kontrollitakse ainult lepingulisi tingimusi, mille ebaõiglast olemust saab kindlaks määrata toimikus esitatud ja liikmesriigi kohtule kättesaadavate faktiliste ja õiguslike asjaolude põhjal (13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, punktid 46 ja 47).
- Omal algatusel kontrollimisel tuleb järgida dispositiivsuse ja *ne ultra petita* põhimõtet ning selles tuleb piirduda menetluses vaidlustatud tingimustega või tingimustega, mis on seotud poolte poolt määratletud menetluse esemega.
- Liikmesriigi kohus peab omal algatusel tegema menetlustoiminguid, kui toimikus juba sisalduvad õiguslikud ja faktilised asjaolud tekitavad kahtlusi asjaomase tingimuse ebaõigluse suhtes (11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 38).
- Pärast seda, kui liikmesriigi kohus on omal algatusel läbi viidud hindamise põhjal leidnud, et lepingutingimus on ebaõiglane, „on ta üldjuhul kohustatud menetluspooli sellest teavitama ja tegema neile ettepaneku selle üle siseriiklikes menetluseeskirjades ettenähtud korras võistlevalt vaielda“ (vt selle kohta 21. veebruari 2013. aasta kohtuotsust Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punktid 31 ja 32; 7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-419/18 ja C-483/18, EU:C:2019:930, punkt 70, 11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 42).
- Liikmesriigi kohtu positiivseks sekkumiseks peab üks lepingu pooltest olema algatanud kohtumenetluse (vt selle kohta 1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsust ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 63).
- Liikmesriigi kohus ei saa siiski jätta direktiivi 93/13 alusel selliseid tingimusi kohaldamata, kui tarbija otsustab pärast seda, kui kohus on vastavat küsimust selgitanud, mitte tugineda lepingutingimuse ebaõiglusele ning mittesiduvusele (4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 33).

3. Kohtuotsuse põhjenduste selgitus

1. Lennuettevõtja väidab, et õiguse omandajal ei ole hagi esitamise õigust, viidates nõude loovutamise tühisusele, sest üleandmine oli vastuolus lepingu tüüptingimuste punktis 15.1 sätestatuga.

Tingimuse sõnastus on järgmine:

„AIR EUROPA ja iga vedaja vastutus määratakse vastavalt artiklile 1 kindlaks pileti väljastanud vedaja veotingimustes, kui ei ole sätestatud teisiti. Reisija õigused on isiklikud ja neid ei ole lubatud loovutada.“

Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab pärast lennuettevõtja tüüptingimustes sisalduva punkti 15.1 uurimist, et tal on piisavalt faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et kontrollida tingimuse sisulist läbipaistvust ja tunnistada see pärast mõlema poole ärakuulamist ebaõiglaseks.

Tingimuse kohta ei peetud eraldi läbirääkimisi, vaid see on kehtestatud lepingutes üldiselt kasutamiseks. Samuti näib, et see põhjustab vastuolus hea usu põhimõttega tarbija ja kasutaja kahjuks pooltele veolepingust tulenevates õigustes ja kohustustes olulise tasakaalustamatuse. Ilma igasuguse põhjendusega on piiratud tarbija ja kasutaja õigust loovutada oma õigused vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 1112. (Kuninga 16. novembri 2007. aasta seadusandliku dekreei 1/2007, millega kiidetakse heaks tarbijate ja kasutajate kaitse üldseaduse ja teiste täiendavate seaduste konsolideeritud versioon (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias), artikli 82 lõige 1 ja artikli 86 lõige 7).

Omal algatusel kontrollimine oleks omakorda kooskõlas dispositiivsuse ja vastavuse põhimõtetega ning seda rakendatakse vaidlustamata tingimusele, mis on seotud vaidluse esemega. Selle vajadus tekib seetõttu, et vastavalt kõnealusele tingimusele seatakse kahtluse alla õiguse saaja õigus esitada hagi.

Siiski ei alustata menetlust tarbija soovil, vaid seda teeb nõude omandaja, kes ei ole tarbija. Seetõttu lisaks raskusele järgida nõuet, mida käsitletakse 1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsuse ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punktis 63, mille kohaselt peab menetluse algatama lepingu pool, ei saanud võtta arvesse tarbija tahet, teavitades teda ja küsides tema arvamust, et teha kindlaks, kas ta viitab sellele, et tingimus on ebaõiglane ja ei ole siduv (Euroopa Kohtu 4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 33).

Kuna nõue on esitatud pagasi hiline misega tekkinud kahju hüvitamiseks vastavalt Montréali konventsiooni artiklile 19, ja kuna lennuettevõtja seab kahtluse alla nõude omandaja õiguse esitada hagi, sest veolepingus on loovutamine keelatud, peetakse vajalikuks esitada Euroopa Kohtule käesolev eelotsusetaotlus. Taotluse eesmärk on täpsustada teatavaid Euroopa Kohtu praktika aspekte direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamise kohta, milles käsitletakse tarbijate ja kasutajatega sõlmitud lepingute ebaõiglaste tingimuste omal algatusel kontrollimist.

Nendel põhjustel on vaja esitada järgmised eelotsuse küsimused Euroopa Kohtule kui liidu õiguse ühetaolise tõlgendamise ja kohaldamise tagajale.

RESOLUTSIOON

Eeltoodu põhjal tuleb Euroopa Kohtule esitada järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta [direktiivi] 93/13/EMÜ (ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes) artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes menetleb hagi, mis käsitleb pagasi hiline misega tekkinud kahju hüvitamise nõuet vastavalt Montréali konventsiooni artiklile 19, peab omal algatusel kontrollima seda, kas on ebaõiglane veolepingus sisalduv tingimus, mis ei luba reisijal loovutada oma õigusi, kui hagi esitab õiguse saaja, kes erinevalt õiguse loovutajast ei ole tarbija ja kasutaja?

2. Kui omal algatusel kontrollimine on asjakohane, siis kas kohustuse teavitada tarbijat ja tuvastada, kas ta viitab tingimuse ebaõiglusele või on sellega nõus, võib jätta tähelepanuta, kui ta on oma nõude lõplikult loovutanud, minnes vastuollu tingimusega, mis võib olla ebaõiglane ja ei luba nõude loovutamist?

[...] [Euroopa Kohtu tähelepanu juhitakse asjaolule, et küsimused on väga sarnased kohtuasja C-11/23 eelotsuse küsimustele nr 3 ja 4. Nimetatud kohtuasjas oli tegemist teise võimalusena esitatud küsimustega, käesolevas asjas on tegemist põhiküsimustega.]

Asja menetlus peatatakse kuni eelotsusetaotluse lahendamiseni Euroopa Kohtu poolt.

[...]

[...] [menetluslikud lõpuvormelid ja allkiri]